

109549
Rug

Skutt og drept

- Det er et smertefullt og tabubelagt tema: Motstandsbevægelsens likvidasjoner under krigen.
- En ny undersøkelse konkluderer med at tallet på likviderte er 2—3 ganger høyere enn hva som offisielt er blitt hevdet!

SKUTT OG DREPT: Frontkjemperen Ragnvald Jørgen Johnsen ble tatt av dage to uker før freden i 1945. Nå reises kritiske spørsmål ved både denne og flere likvidasjoner her i landet under krigen.

49 politimenn likvidert

SKIEN (VG) 49 NS-politimenn og 23 frontkjemperer ble likvidert under siste krig, går det frem av lege Inger Cecilie Stridsklevs undersøkelse om likvidasjoner i Norge fra 1941—45.

Blant ofrene for likvidasjon var også bedriftseiere, akademikere, bønder, håndverkere og husmødre, skriver Stridsklev. De likviderte personer som er tatt med i undersøkelsen, var fra 19 til 79 år. Det skjed-

de flest likvidasjoner i Oslo, ellers var antallet høyt i Østfold, Buskerud og Telemark. Den største gruppen likviderte var i 20-årene. NS-medlemskap er kjent for 66 personer i undersøkelsen.

20 personer som omfattes av undersøkelsen var ikke NS-medlemmer. For mange likviderte mangler dødsattest. Noen er ikke meldt døde i Folkeregisteret. Noen er begravet uten dødsattest.

GRANSKER: Legen Inger Cecilie Stridsklev har laget den første samlede undersøkelse om likvidasjoner i Norge under siste krig.

Likvidert med nakkeskudd

Av GEIR FRAGELL OG ROGER NEUMANN (foto)

SKIEN (VG) Bare et par uker før frigjøringen i 1945 ble 20 år gamle Ragnvald Jørgen Johnsen fra Drammen likvidert med nakkeskudd i skogen utenfor Skien.

Johnsens ett år eldre kamerat fra Oslo led samme skjebne, samtidig, samme sted. Begge hadde vært frontkjemper.

For første gang blir nå de mange likvidasjoner, utført av den norske motstandsbevegelsen mot nordmenn som var eller ble antatt å være farlige for hjemmefronten under siste krig, satt i et kritisk søkelys i en samlet undersøkelse.

Legen
Inger Cecilie Stridsklev (47) har i fem år arbeidet med en undersøkelse om likvidasjoner i Norge fi tiden 1941-45.

Hun konkluderer med at tallet på likviderte er 2-3 ganger høyere enn hva som offisielt er blitt hevdet.

April 1945

Det offisielle tallet er 65, Stridsklev opererer med 150, men understreker selv at heller ikke dette tallet er eksakt.
Hun sier hun er for-

bauset over å ha funnet ut at desidert flest likvidasjoner skjedde i april 1945, like før frigjøringen, på et tidspunkt det offisielt knapt fant sted likvidasjoner her i landet.

Ikke mindre oppsiktvekkende hevder Stridsklev at flere ble likvidert også etter frigjøringen, i forbindelse med arrestasjoner.

En av dem som ble likvidert av hjemmefronten, var unge Ragnvald Jørgen Johnsen fra Drammen. Inger Cecilie Stridsklev har gravet i hans historie, og kommet til et resultat som står i motstrid til politimyndighetens versjon etter krigen.

Tysk uniform

Johnsen var fra nyttår 1945 til få dager før han ble skutt, stasjonert sammen med andre frontkjemper og tyske soldater i turnhallen i Skien.

I et brev til Johnsens pårørende i 1946 opplyste politiet at Johnsen i de siste dager av april sammen med kameraten, hadde kommet over en fullt militært oppsatt hjemmefrontavdeling utenfor Skien.

Politiet opplyste at begge var iført tysk SS-uniform. Politiet var usikre på om de to var på jakt etter hjemmefrontbasen, eller om de bare tilfeldig hadde støtt på den.

De ble tatt til fange. Politiet opplyste at det på høyeste ansvarlige hold ble gitt ordre om likvidering.

Desertert

Inger Cecilie Stridsklev har vært i kontakt med en rekke vitner og er kommet til følgende konklusjon:

■ Johnsen og kameraten var på flukt og hadde desertert. De fryktet at de kunne bli mobilisert mot sine egne lands-

menn i de kritiske dagene mot slutten av krigen.

■ De var ikke iført uniform, de var kledd i sivile klær, nærmere bestemt sportstøy som før flukten var hentet i deres egne hjem i forbindelse med permisjon, og de var ubevæpnet.

— Jeg har snakket med lokalbefolkning som møtte dem på vei til området ved basen, med andre frontkjemper stasjonert i samme avdeling som dem, med pårørende og med hjemmefrontmenn som var til stede der de ble likvidert.

— Det er hevet over tvil at likvidasjoner kunne være berettiget ut fra den situasjon landet var i.

Kritikk

— Det er også hevet over tvil at det er grunn til å reise kritiske innvendinger mot en del av likvidasjonene som ble utført.

— I Danmark har man foretatt en offisiell gjennomgang av likvidasjonene der under krigen, og i enkelte tilfeller er likvidasjoner blitt offisielt beklaget. Tiden er inne til å se nærmere på dette temaet og så her i landet, sier Inger Cecilie Stridsklev til VG.

Likene av Johnsen og hans kamerat ble liggende i en fjellkløft ved hjemmefrontbasen ved Skien i et halvt år. De ble brakt til Retsmedisinsk institutt og identifisert. Dette arbeidet tok også rundt et halvt år.

I april 1946 fikk Johnsens familie urnen. Johnsens soster sier til VG at familien fikk utlevert dødsattest først etter påtrykk fra advokat, i september 1946.

Politiet kunngjorde et halvt år før at vanlig dødsattest ikke kunne skaffes. For Johnsens kamerat ble det aldri utferdiget dødsattest.

— Det siste tabu-området

Av GEIR FRAGELL

SKIEN (VG) — Med denne undersøkelsen om likvidasjoner er det siste store tabuområdet fra okkupasjonshistorien tatt opp i offentlighet.

Det sier professor i moderne historie ved Universitetet i Oslo, Ole Kristian Grimnes, til VG.

— Når denne temaet nå kommer opp, er tiden kanskje inne til at en mann som Jens Chr. Hauge (Milorgsjef og forsvarsminister fra 1945, red. anmerk), sier noe mer enn han hittil har gjort om hvordan likvidasjonssakene ble behandlet i sin tid, sier Grimnes.

I Norsk Krigsleksikon heter det at likvideringene normalt var klarert med høyere myndighet i motstandsbevegelsen, men noen må ha kommet i stand mer spontant.

Det er hvordan og på hvilken bakgrunn «høyere myndighet» klarerte likvidasjo-

ner professor Grimnes nå etterlyser mer kunnskap om. Så langt er dette lite belyst.

— Jeg tror undersøkelsen vil føre til en offentlig debatt, sier Grimnes til VG.

Svakheter

Professoren betegner undersøkelsen som interessant, men har også innvendinger mot undersøkelsen som han mener har metodiske svakheter.

For det første savner han en grundigere drøfting av kildegrunnlaget, og han er usikker på hvilken definisjon som er brukt for likvidasjoner.

— Noen av de tilfellene som kalles likvidering i denne undersøkelsen, ville ikke jeg kalt likvidering, sier Grim-

nes. Han tror fokus på dette teamet vil være smertefullt for en del mennesker, både for dem som utførte likvidasjoner, og for pårørende etter likviderte.

Lavt antall

Både Grimnes og Inger Cecilie Stridsklev, som har laget undersøkelsen, påpeker at Norge aldri har hatt noen offisiell gjennomgang av likvidasjonene under siste krig.

Han sier at Stridsklev troelig har rett i at det offisielle antallet likviderte her i landet er for lavt, men har selv ingen formening om hvor mye for lavt, og han tror også det vil bli vanskelig å finne det nøyaktige tallet.